

LA CAMPANA DE GRACIA

Anys LXVI - Batallada 3403

Preu: 15 centims

Barcelona, 12 d'octubre del 1934

En el sisè aniversari de la mort del "Poeta dels humils"

IGNASI IGLESÍAS

(1871-1928)

Ignasi Iglésias, el poeta del poble

Escrivim aquest número en compliment d'un deure sagrat que LA CAMPANA DE GRACIA té contret amb els seus lectors des de fa seixanta anys. En el transcurs de la seva agitada existència ha registrat totes les convulsions que ha travessat el nostre poble. Revolucions, lluites polítiques, estats de persecució, dictadures... LA CAMPANA DE GRACIA sempre ha romàs al seu lloc. Fidel sempre als seus principis de republicanisme, de catalanitat, de federalisme mai desmentit. Si ha emmudit és perquè li han obligada per la força, però mai, per res ni per ningú, no ha negat aquests principis, que són el justificatiu de la seva existència.

Avui, amb el cor adolorit, amb profunda amargor, fem aquest número en compliment d'un deure. No estranyin els nostres lectors el to que plana damunt seu. No farem comentaris, que potser no foren fidel reflex del nostre parer. Ens atenem a la realitat, punyent, cruel, desconsoladora. I passem damunt els tristos fets tot esperant altres temps, en què, amb major serenitat i major independència, puguem formular judici.

La República federal i Catalunya seguiran, com sempre, inspirant la nostra tasca...

Ignasi Iglésias va ésser un home-cim. En el seu pas per aquest món dels vivents, va marcar una doble estela de fervor i d'admiració. La seva obra és pastada amb els sofriments del poble, feta de llàgrimes de dolor i de justes imprecacions de rebellió. És l'apostolat del Bé. Ningú no pot sentir-se'n indiferent, perquè tots plegats som una mica carn dels seus drames i formem, per la nostra humil condició d'obrers, en l'apèndix de la seva ideologia.

L'Ignasi Iglésias va néixer a Sant Andreu, el dia 19 d'agost del 1871. El seu pare era cap d'un dipòsit de màquines de la Companyia del Nord.

Ja en la seva infantesa va manifestar-se la seva gran il·lusió pel teatre. Als onze anys el seu pare fou traslladat a Lleida, on l'Iglésias va escriure les seves primeres obres. A l'alcova d'un bon amic de casa seva havien guarnit un petit teatre i va representar «Saldoni i la Margarida» «La butifarra de la llibertat», «Una noia com un sol», «El puñal del godó», etc. De vegades les representacions acabaven malament, perquè els pares tornaven a casa més aviat del que havia suposat el director de la companyia, i en trobar un escenari improvisat a l'alcova i tot el pis damunt davall, calia tocar el xiulet d'alarma. Un xic més espigat, continuava fent d'actor a «El Celleret», de la ciutat del Segre, on constituí una entitat anomenada «Cervantes» i representà «El Solitari de Yuste», «Cura de moro» i «L'últim graó», de Lleó Fontova. Quan aquesta entitat, notablement millorada, passà a la Rambla de Ferran, l'Iglésias va estrenar la seva primera obra dramàtica, «La força de l'orgull», en la qual ell actuà de protagonista, d'escenògraf i de director.

Pel febrer de l'any 88, tornaren a traslladar el seu pare a Barcelona. Ell, però, restà a Lleida, al Col·legi de Sant Vicenç de Paül, acabant el batxillerat.

De tornada a Sant Andreu, es plantejà el problema de fer-li seguir una carrera. Contra el gust dels seus pares, que el volien enginyer, va entrar a Llotja, amb en Baixes, a estudiar pintura. No aconseguint de triomfar en les arts plàstiques, abandonà aquest camí i reprengué les tasques de literatura teatral. Com els començaments de tots els grans homes, els primers temps de l'Ignasi Iglésias foren molt difícils. No trobava empresari. Les seves obres eren considerades massa atrevides o innovadores, i els directors d'empresa no volien exposar-se a un fracàs econòmic.

Amb una colla de minyons va fundar una companyia d'a-

ficionats anomenada «L'Avançada», la qual estrenà les seves primeres obres: «Els primers freds», «La Resclosa», «Els conscients», «El cor del poble», «La reina del cor», «Lladres», «La mare eterna»... «Fructidor» fou ja un èxit i hom veié aleshores un intent d'aportació al teatre català de l'individualisme d'Ibsen. «Els conscients» fou estrenada el 98 al «Teatro Lírico Sala Beethoven», al carrer de Mallorca, cantonada al passeig de Gràcia.

Després, amb «Foc Follet», i especialment amb «La Resclosa», combaté la moral tradicional i féu triomfar en l'escena les passions humanes. Aviat els joves consideraren l'Iglésias com a capdavanter de l'escola naturalista-individualista.

Al teatre «Granvia», on avui hi ha l'Hotel Ritz, va estrenar «L'Angel de Fang», per la companyia Arolas-Tressols; es representà deu o dotze vegades i no cobrà ni un sou per drets d'autor. Ben al revés, hagué de pagar encada divuit pessetes i traspunt pel treball de fer les còpies. Del 1895 al 1900 era de la colla de «L'Avenc» i donà a la impremta el seu primer i únic llibre de versos, que duu per nom «Ofrenes», molts dels quals havia ja publicat a les revistes «L'Avenc» i «Catalònia».

Més tard va estrenar «L'Es-corcó», i seguidament «L'argolla», quatre actes, fets en 24 dies, que en Tutau va fer el dia del seu benefici. Per cert que la nit de l'estrena, en fer sortir l'Iglésias a rebre els aplaudiments del públic, un espectador cridà «Muera el autor!» Hi varen haver garrotades.

Els crítics es discutien força, sense decidir-se a acceptar la

seva ideologia i el seu realisme, fins aleshores desconeguts al teatre català, per bé que no li negaren mai els elogis pel seu art i per la seva mestria com a dramaturg.

«Els vells» fou l'obra de la reconciliació definitiva amb els crítics, una de les obres mestres del nostre teatre, amb la qual aconseguí un dels més sorollosos triomfs i deixà convençuts els més exigents. Un altre dels seus drames de gran empenya és «Les Garses», estrenat el 25 de novembre del 1905 per Jaume Borràs, qui en fou el creador. En aquests dos drames l'Iglésias fugí de l'escola individualista i s'acará així al que més tard intentaren realitzar a França. Juli Román i Carles Vilrac, amb la seva teoria de l'art «unanimista». Cal esmentar també el magnífic quadre «Joventut», que és el primer acte del drama en tres actes «Els primers freds». Tan durament va tractar-lo la crítica, que l'Iglésias no es decidí a imprimir-lo ni a permetre'n cap més representació.

Novament va somriure-li l'èxit amb les seves comèdies i quadres de costums. «Foc Nou», apartant-se de l'ambient popular, fugint del teatre «d'esparidenya» — invectiva llançada al rostre de l'Ignasi Iglésias i de l'Angel Guimerà pels autors madrilenys — va assenyalar un nou triomf i fou elogiat sense reserves.

Un altre aspecte del seu teatre són els seus poemes dramàtics, com «Flos de cingle» i «Els emigrants», seguits d'un nou drama de caràcter psicològic i diverses comèdies de costums populars i d'aires satírics.

També estrenà «La llar apagada», creació d'Enric Borràs, el qual l'ha representada també en espanyol a la nostra ciutat. Amb motiu d'aquesta darrera obra, el poble va voler palesar la seva adhesió a Iglésias

(Passa a la pàgina 4.)

LES ALTURES

Quan veig el cel blau
tan ras i esplendent
que encanta i atrau,
voldria enlairar-me volant lliurement
i estendre pels aires el meu pensament,
deixant d'ésser esclau.
Quan veig un ocell
que vola, cantant,
li envejo les ales que bat, triomfant:
voldria enlairar-me ben lliure, com ell,
i estendre pels aires la veu del meu cant.
No puc encelar-me!
No puc esplaiar-me!
Sóc fill de la terra! Sóc fill de la terra!
m'ofego, pujant.
Sóc fill de la terra,
soldat en la guerra
que els homes es fan
i sempre es faran.
La vida, amb ses ànsies, al cor se'n aferra,
i tot sospirant
contemplo els ocells que volen, cantant.

IGNASI IGLESÍAS

CRONIQUE

LES TRANSFORMACIONS

La màgica de les transformacions ha colpit en tot temps la imaginació dels homes assedegada sempre de meravella; per això constitueixen l'element més socorredor de totes les llegendes, i, altrament, no és pas perquè la fantasia de l'home superi mai la realitat tangible no: l'intel·lecte humà, en forjar les extraordinàries transformacions de totes les seves mitologies, no ha fet, inconscientment, sinó glossar i exaltar fins als estrats de l'arbitrarietat i de la quimera, l'ordre natural i immutuable del fenomen vida damunt la terra i del fet dinàmic de tot allò que existeix en l'univers en transformació perenne i perpètua.

Es veritat que, a l'home, el captiva més sovint la irrealitat d'una faula més o menys burda o més o menys poètica (el factor de major importància en tota metafísica ha estat sempre la literatura), que no el miracle constant de la Natura que el rodeja!

Però no són pas de les transformacions de la matèria ni de les forjades per la fantasia dels homes de les que volem parlar. La magnitud del tema se'ns ha endut la ploma als nivells quan el nostre objectiu no és altre sinó la transformació urbana que ha sofert la ciutat de Barcelona sota els ulls dels homes de la nostra fornada.

Ens referim tan sols als canvis materials, sense esmentar la transformació espiritual que abasta del menestral de principis de segle que així que podia posar gorro a la dona, parlava als seus fills en castellà, als que en dos anys han comprat més de seixanta mil gramàtiques per aprendre d'escriure en català.

Molt s'ha parlat de les ciutats dels *Babitt* que un dia sorgiren com a bolets després de la pluja per les terres americanes. Volem creure que els casos de XI-

cago i Hollywood no són únics, però val a dir que aquestes grans urbs han crescut per circumstàncies extraordinàriament propícies, mentre que Barcelona, s'ha quadruplicat com el cactus en el desert, malgrat totes les circumstàncies adverses. I, altrament, ha fet quelcom més que créixer: s'ha transformat. No ha estat una addició de cases a un grup de cases, ni un allargament d'uns carrers ni l'agregació d'uns suburbis: ha estat una transformació de naturalesa, d'indole, de caràcter, en una paraula, d'educació social, que ha fet que avui regna per tot Barcelona en general, aquell ambient de civilitat que en totes les grans ciutats del món solament es troba en barris determinats.

Aquesta transformació l'ha viscuda la generació que avui porta mig segle damunt les espatlles. L'hem viscuda i l'hem fruita espiant de diumenge en diumenge les seves expansions de pam a pam i de pedra en pedra, en la mateixa forma que des de petits seguïrem la creixença de les quatre torres de la Sagrada Família anant-ne a comptar de tant en tant els esglaons.

El nostre amor per les coses de la ciutat i una sincera admiració pels atreviments del singular arquitecte ens havien fet oblidar que allò era una obra partidista de les que enterboleixen l'enteniment dels homes distraient-los d'admirar les meravelloses varietats de la Natura perquè supersticiosament adordin llur pròpia imatge: el *déu-home*.

Quin orgull més monstruós! Quina vanitat més fastigosa!

Però heu-vos ací que un dia ens havíem d'avergonyar de la nostra debilitat per aquella obra arquitectònica que no havíem visitat després de mort Gaudí. El voler tornar a veure de prop

les quatre panotxes albirades de lluny ja llestes punxant el cel, ens hi portà a l'hora foscant que un darrer raig de sol en feia rutilar les arestes.

No passarem el dintell del recinte, on quedarem palplantats llegint la inscripció d'una caixa d'almoines: *Limosnas para la construcció de este Templo expiatorio*.

Temple expiatorio?

Quin horror! Nosaltres, homes conscients, havíem posat interès a veure alçar pedra sobre pedra aquella obra, quan cada pedra era pagada amb uns diners donats per a expiar, és a dir, amb la intenció d'esborrar un incest, un parricidi, una estafada, una explotació de carn humana que s'havia escapat a la sanció de la justícia dels homes!

Quin fàstic si fos possible que existís una Sagrada Família! car palesaria que la tal menysprea tant els homes i li importen tan poc els crims comesos contra ells, que la seva justícia divina absol els més grans criminals mentre paguin pedres per a bastir llurs Temples.

Quina moral!

Oh, bons barcelonins, que seguïu amb amor les transformacions de la ciutat tingueu cura de no posar el cor en tot allò que poseu els ulls, i també adoneu-vos que la grandesa de Barcelona, que actualment consisteix en el construir, un altre dia pot radicar en l'enderrocar!

Mentre esperem aquesta hora i Barcelona creix... creix... reciteu amb mi el vers de Verdader de l'*Oda a Barcelona*:
*i creixes i t'escampes; quan la
[planticte et manca
l'enfiles a les costes doblant-te
la llur jaient;
en totes les que et voltan un bar-
[ri teu s'embranca,
que, onada sobre onada, tu
lamunt vas empenyent.*

CECILIA GASOLIBA

ANECDOTICA

Una frase de Joan Deu?

Qui no ha sentit anomenar alguna vegada En Joan Deu?

Fou el capítol de les forces republicanes, a la comarca olotina, durant els esdeveniments revolucionaris de l'any 66 del segle passat i obrà conjuntament amb en Sunyer i Capdevila i en Caimó, que feren aixecar en armes l'Alt i el Baix Empordà en contra del govern provisional, que es decantava per l'establiment d'una nova monarquia després d'haver ajudat a estibar la d'Isabel II.

Més tard, l'alcalde d'Olot, en els temps de la darrera guerra carlina i de la República, féu famós com a bon guerriller, perseguint les hosts sanguina-

ries que estaven sota les ordres del tristament cèlebre Savalls.

En poques paraules, fou un bon republicà que oferí la seva sang en holocaust de les seves idees, posseït d'una fe a tota prova i d'un cor magnànim, entusiasta, que el féu l'idol dels homes avançats de tota l'encatada.

Malgrat ésser un home bo, també tenia els seus enemics, sobretot entre la clerecia, i un dia, en retirar-se a casa seva, de nit, li dispararen una pila de trets que sortosament no li feren cap mal, però que podien haver-lo mort.

Era en Deu un caràcter; no s'humilià mai als enemics ni abjurà en el més mínim de les seves creences liberals.

Trobant-se ja a les darreries de la vida, i un dia en què

plovia a bots i barrals damunt d'Olot —no podia passar-se pel mig dels carrers sense mullar-se els peus i enfangar-se— en caminava per la vorera dreta d'un carrer estret, quan en sentit contrari avançà un frare molt més que pululer per la formosa ciutat muntanyenca.

En trobar-se junts en Deu i el frare, cap dels dos no volia cedir la vorera a l'altre, fins que en Deu obligà el frare que es retirés, tot dient-li irònicament, com si li disparés un tret de trabuc dels seus temps heroics:

—Si no sabeu caminar per la terra, com diantre voleu ennyar el camí del cel?

I en Deu seguí per la dreta, mentre el frare, entornant-se'n, remugava unes paraules incoherents.

Hotel Meublé Verdura

BARBARA, 27 TEL 11193

HOTEL MONT D'OR MEUBLE

Porta Santa Madrona, 8

(Davant Rambles) Tel 13803

Gran comoditat, ascensor, ventiladors electrics, telefon privat, bany, habitacions a 5 pts. Servei permanent Formidable instal·lació musical a totes les cambres

Hotel Meublé «La Casita de las Flores»

Summament confortable, amb calefacció, cambres de bany, telefon privat, gran higiene i delicadesa El més ideal de Barcelona Preus: 5, 7, 10, 12 i 15 ptes

C. de la França, 20 Travessia del carrer de Lleida :: Telèfon 34085

Casa Bastida

Passeig de Gràcia 18

GRAN BASAR DE SASTRERIA I CAMISERIA

Amb ocasió de celebrar el seu cinquantenari de comerciant barceloní donarà una sorpresa per la qual podreu ésser rics i exoutarà una GRAN LIQUIDACIO de totes les seves existències, que passen d'un milió de pessetes, als preus següents:

100.000 Pantalons	des de	5 pessetes	100.000 Pijames	des de	5 pessetes
100.000 Vestits	des de	25 »	100.000 Calçotets	des de	2 »
100.000 Abrics	des de	25 »	100.000 Gorres	des de	2 »
100.000 Camises	des de	5 »	100.000 Boines	des de	2 »

Encara que estem situats al Passeig de Gràcia, som la Sastreria i Camiseria més econòmica de Barcelona.

Si l'elegància ha estat en altres temps privilegi dels atavorits per la fortuna, Bastida ha creat una fórmula que la fa accessible a totes les classes socials.

SECCIO DE VESTITS I ABRICS DE NEN per a totes les edats i totes les formes amb teles de gran xic estil anglès a mida des de 40 ptes.

SECCIO DE VESTITS I ABRICS D'HOME diferents formes i teles de gran fantasia estil anglès a mida des de 50 ptes.

SECCIO DE VESTITS ETIQUETA: Smokings, Fracs, Jaqués des de 100 ptes anglès.

Tenim una secció ultra ràpida en la qual podem confeccionar tota mena de prendes en quatre hores, com també una secció de gran luxe en la qual es confeccionen tota mena de prendes amb rics tolros i acurada confecció amb un 50 per cent més econòmic que els nostres competidors.

Considerant l'estalvi la cosa més essencial, obsequiem els nostres clients amb Segells d'Estalvi de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i altres presents a proporció amb l'import de la compra.

ESTAMPES

El barri de la misèria

BARRI XINÈS...

Districte cinquè... Barri xinès, millor dit, a que en voler referir-nos a certs indrets miseriosos cal deixar de banda els carrers humils, habitats per obrers honorats, per gent treballadora i digna. Barri xinès de llegenda, tema per a novel·listes necessitats, cau de misèria, de brutícia, de vici, d'aquell vici amb baf de vi i pudor de mil coses, que no té cap bellesa ni cap suggestió...

Barri xinès, tot ell mentida, engany, ficció. El que vol ésser exotisme no és més que porqueria misèrrima...

Carrers bruts, mancats d'aire i de sol, cau d'infeccions, malmetedor de pulmons, amb tuf de podridura. Perversió baixa i repulsiu. Un baj de degradació i d'indignitat.

I tot això atrau encara certa gent que es creu veure picardia on només hi ha misèria de la més pobral!

ENTRE FOX I TANGO...

Un local sense ventilació. Tuf de suor i de perfum barat. Un aire d'ensopiment plana damunt la concurrència, com un cop de marisc. Rialles

grolleres. Un quintet, que vol ésser «jazz» i és música de cecs, desgrana, sense cansar-se, balls i més balls. Dones joves de cares esllanguides, ulls tristos, a despit del rimel, resignades, que amaguen, sota un mantell de desvergonyiment, una tristesa infinita. Llavis pintats amb poc art, barroerament, que no conviden al bes. I, enmig de les pobres noies, presidàries del vici, l'ex-jove pervertida, que encara recorda els seus bons temps, quan els seus pits eren durs i quan a la boca no li faltava cap peça. La concurrència té, com a característica principal, la manca de característica.

Mai no és igual, mai no s'assembla, i sempre sembla la mateixa. Enmig de gent sospitosa —timadors, carteristes, atracadors, reventapisos...— el soute-ner acreditat, l'invertit sense vergonya... i la persona decent que i va per a tastar un granet de picardia. L'escriptor d'imaginació poc fèrtil veu en aquella porqueria quelcom sentimental que no hi és. D'ací prové aquesta literatura cursi de les Drassanes, que ha fet néixer un «barri xinès» en un recó brut i poc flairós de Barcelona. Els pobres músics, enfilats

El dolorós espectacle de cada dia.

prop del sostre, com a bestioles que rejilen, toquen i toquen tangos i pericons. Les begudes —les

de preu són escasses— omplen les esquistes tauletes de marbre. Un cambrer que prescindeix de la simpatia ven gambas i camarones. I les parelles ballen, cansadament, un xic canallesca ment, hores i hores, mentre una «bronca» no faci callar la música estrident o les primeres clarors del dia no canvïn la tonalitat del quadre.

«LA COBISTA»

Tot industrial té dret —un perfecte dret que li concedeix la llei i els costums— a anunciar la seva indústria, sigui la que sigui. Per això la Ramona, cartagenera, coneguda per «La

Cobista», anuncia, amb tots els ets i u..., el seu negoci. I l'anuncia d'una manera vistosa i atractivola.

Una escala estreta, bruta, humida. Set graons gastats, d'aquells que conviden a ensopagar-hi. I, davant la porta de l'escala, en la del pis rònc i esquistat, un rètol, pintat amb guix, que diu, amb unes lletres de capçalera de diari «La Cobista», Res més. No cal anunciar-hi l'ofici.

De dia, la petita indústria gairebé no existeix. Passa desapercebuda. La porta resta tancada. El personal, descansa. Però tan bon punt el sol es pon, el negoci es desperta, per a ar-

El dancing trist

Un escorcoll en la nit...

Les indústries del barri xinès

El carrer-mercat de l'Arc del Teatre

ribar a la seva màxima intensitat cap allà la matinada.

Es, el negoci de «La Cobista», un negoci baratet, sense pretensions, a l'abast de totes les fortunes. El refinament està en proporció directa amb l'economia. Es tot joc de poques taules. La parròquia no és exigent.

I com la netedat, la higiene i la precaució no hi abunden, certes especialitats mèdiques se'n feliciten...

ARC DEL TEATRE

Carrer-mercat o mercat-carrer. Coves de peix, si no del tot fresc, al menys ben remullat. Flaire penetrant de pescateria. Taules de verdura. Botigues de vendre teca de tota mena. Carretons de fruita. Pell de banana per terra. Relliscades. Desperdicis i gossos que els cerquen famolencs... Es un carrer, el de l'Arc del Teatre, d'un tipisme pessimista. Amb l'obrere digne, per raons econòmiques, s'hi barreja l'indesitjable. Amb la dona decent, la professional del vici. I, al matí, quan les taules de vendre, els venedors ambulants, la gent que va i ve, emplena el carrer d'un brogit atabalador, no s'assembla gens al mateix carrer a la nit, envaït per l'ambient del districte.

Moltes autoritats han procurat treure al carrer d'Arc del Teatre aquest caire de plaça de vendre. No ho han aconseguit. El veïnat s'hi troba bé.

LES EX-DONES

Rambla de Santa Madrona. Cases baixes, estil Barceloneta. Llum, sol, aire. I tristesa, molta tristesa. Una tristesa pregonja que s'infiltra al transeünt i ja agafar-li ganes de sortir de l'esfera d'influència del carrer. Mercat de l'amor absurd, els soldats modestos i els mariners estrangers són els seus concurrents. A ells, amb paraules grogues, de bastair desvergonyit, ofereixen el seu lamentable cos unes dones velles, lletges, rebregades, pesombres dignes de l'Infern del Dant o del buril de Durer. Dones que foren joves ja fa molts anys, molts. Les se-

ves cares absurdament pintades fan riure i ensems fan fàstic. Ventres grossos, pits penjants, vestits bruts, pentinats plens de deixadesa. Una veritable antitesi del sex-appeal.

I, malgrat això, viuen, van fent el seu pobre comerç i no es rendeixen, com la vella guardia.

L'ESCENA DE CADA NIT

El barri xinès és alberg de tots els indesitjables, de la púrria arribada de cada país, del pitjor de cada casa. La fauna internacional del crim hi ja està. Els explotadors de la carn blanca, els traficants amb les dones, els compradors i venedors de drogues heroiques es troben en el seu element, entre gens de l'hampa i rameres de tota mena i invertits lamentables...

Però la policia s'ha entestat a no deixar-los viure, i cada nit, amb constància desconsoladora, procedeix a escorcolls, a la recerca de les armes que són companyes inseparables de certs personatges del barri xinès. L'escorcoll és presenciat amb indiferència pel «públic». Un dia per a cada un, deuen pensar molts de la rotllana. I acabada l'operació tornaran a entrar al «Bar Chin», com si tal cosa...

COLOFO

Barri xinès. Exotisme. Picardia. Internacionalisme. Tipisme...

No res d'això. Misèria. Victòria de sostre i mancat d'elecció...

I pudor, molta pudor.

Esports De la mort d'Ignasi Iglésies

(Ve de la primera pàg.)

JOVES I VELLS

Els vells aficionats —que no és el mateix que els aficionats vells— són aquells que ara fa trenta anys ja anaven a veure futbol. Són pocs, molt pocs els que resten. Molts, limiten la seva afició a llegir la premsa esportiva i les seccions d'esports, per tal d'assabentar-se de com van els campionats, però sense encaparrar-s'hi gaire. Els més conseqüents segueixen anant als camps, engrescant-se amb els ídols, barallant-se amb els espectadors adversaris i tractant de «burro» el «refli». Però, indefectiblement, en sortir, opina «que els vells en sabien més». I, si els grateu un xic, surten a relluir les glòries d'en Peris, el «papa» Irizar, l'Amecha, en Paco Bru, els Wallace, en Comamala, en Casellas, en Quirante, i tants altres asos d'aquells temps. I si l'espectador conseqüent és, encara, més vell, us parlarà d'aquell porter que es deia Morris, d'aquells defenses que es deien Hamilton, Gass, Girbau, Carril, Belauste... Del gran Acha, el porter atleta. Dels mitjos Soler, Wiederker, Meyer, Morris E... Dels formidables davanters Albeniz, Cenarro, Green, Camper, Steimberg, Parsons, Mora, Ponz, Casanelles, Biada...

A aquesta defensa dels vells responen els joves sostenint que els jugadors d'ara són molt millors que els d'aleshores. És evident que, per a tot esperit equànime ha de merèixer més crèdit el parer dels vells. Aquests, han vist el joc dels anctres del futbol, i veuen el joc dels asos d'ara, i en canvi, els aficionats joves, dels vells no poden parlar-ne més que per referència.

—Ara —diuen aquests—, es juga vint vegades millor que abans!

Els vells somriuen, commiseriosament.

—Calleu, calleu, criatures! Si ara el joc és de saló! Si semblen, els equips d'ara, de menors d'edat! Ara juguen criatures. Abans jugaven... «homes».

Els joves protesten... Però cal dir que no tenen raó. Els vells, estan en el cert. Avui, potser hi ha més tècnica, més filigrana, millors conjunts. Però el joc està mancat de virilitat. Les «càrregues» legals, han desaparegut dels camps de joc. Les entrades al porter mentre aquest retinguí la pilota, són castigades contràriament al que disposa el reglament del joc. Els jugadors són delicats, tendres, tots bufons.

I abans eren homes corpulents, atlètics, disposats a jugar-s'ho tot... Què és millor? En això no volem entrar-hi. Però, per què no dir-ho? Nosaltres, que som vells, ens inclinem cap a donar la raó als vells...

En Pedrol comparteix el seu temps entre el futbol i els escacs. Si com a futbolista ho fa bé, bellugant els ninotets damunt el tauler és un as. Però és un xic «pavero». Com en el camp de joc...

—A ca l'Espanyol estudien una excursió a Amèrica, que els produirà un quantió benefici. Hom creu que no hi anirà sol. Els del Sabadell ja somnien travessar el «charco».

—Ja està bé, ja, l'equip del Barcelona. Però... no acaba d'estar bé. Hi manca allò, sabeu. I ens temem que... vaja, ja em podeu entendre. Que vindran més estrangers.

—Un mig centre d'atac és una gran cosa. Però no està tampoc gens malament un mig centre de defensa. Heus ací una veritat que el Barça ha après ara fa poc.

—Samitier és a Barcelona, «a disposició de las empresas».

i el va homenatjar com calia, al Parc de Barcelona. Les ovacions delirants el consagraren com a dramaturg del poble i ell, humil, emocionat, va llançar als vents de la ciutat unes paraules profètiques.

Té també «La baldufa d'or», poema dramàtic, en vers, de teatre d'infants, amb il·lustracions musicals del mestre Balcells, director de l'Orfeo Gracienc.

Al final de l'article donarem un llista de les obres del mestre.

***

L'Ignasi Iglésies va sofrir una hemorràgia cerebral la ma-

Ignasi Iglésies en la seva taula de treball

tinada del diumenge, dia 7 d'octubre del 1928. L'endemà, a la tarda, els doctors Espinassa, Cervera i Armangué redactaren el següent dictamen: «Ignasi Iglésies segueix empitjorant. Es de témer un fatal desenllaç».

Dissortadament varen confirmar-se les pressumpcions dels facultatius: l'il·lustre dramaturg anà agreujant-se ostensiblement. No hi havia res a fer per a salvar l'existència de l'Ignasi Iglésies. A les tres de la tarda de dimarts, entrava en període agònic i finà cap allà a les vuit. El doctor Cervera sortí de la cambra i digué unes paraules corprenedores: «Amics l'Ignasi Iglésies és mort!»

La família del difunt prengué l'acord de lliurar el cadàver als amics i el confià a les mans piadoses i fidels dels Vilaró, Rocarol, Carrion, Lluelles i els germans Sarsanedes.

La trista notícia no trigà a ésser coneguda als quatre caps de Barcelona i causà una forta impressió. Eren quarts d'una de la nit, i el poble, que reconegué com a autèntic fill seu l'il·lustre finat, no es movia de davant de la casa mortuòria. Comissions d'obrers vinguts de

L'Espanyol se l'hauria quedat. Per per pocs diners. I en Pep, bon aconcellat, s'hi ha negat. L'amor propi el priva de jugar amb els enemics de sempre... tan baratet.

—Els clubs amateurs, tan bon punt veuen pels seus camps fent d'espectadors certs dirigents, ja tremolen. Perquè algun as local els perilla. Però no tots tremolen. Sabem d'un club de prop de Barcelona que disposa d'un defensa jove que promet molt. I d'un excellent interior esquerre, que no fa més que invitar els al·ludits dirigents que els facin una visiteta.

Sant Andreu i d'altres incògnits no es decidiren a abandonar el lloc on reposava el cos inanimat del seu guaiador espiritual. Els teatres Romea i Novetats suspengueren les funcions de tarda i nit el dia de l'enterrament. Una colla d'amics i literats s'oferiren de seguida per portar el taüt. Durant tot el dimecres i el matí del dijous es reberen centenars de telegrams de tota la Península i àdhuc d'Amèrica. El poble desfollava davant del cadàver del poeta. Hom calculà en més de 50.000 el nombre de persones que anaren a retre-li el darrer tribut.

L'acte de l'enterrament fou cosa imposant. Els tramvies aturats, curulls de gent al seu damunt; un magatzem veí habilitat per a dipòsit de corones; una núvia va oferir el seu ram a l'il·lustre mort. L'emoció punyia els cors, s'encomanava tot misteriosa.

Arribà a Sant Andreu. Leshores el cotxe mortuori fou voltat per una cinquantena de joves obrers. Després, una gran multitud. El cor del poble glatia davant la imatge del Mestre.

Pere Coromines, president de l'Ateneu Barcelonès, digué un parlament emocionant. Aquell poble, el poble que l'Iglésies estimava tant, plorava!

A les 7'40 en punt, el féretre fou tancat dintre el nínxol.

L'OBRA DE L'IGLESIES

«La força de l'orgull», tres actes; «Angel de fang», tres actes; «L'argolla», quatre actes; «El remordiment», diàleg; «L'ocellaire», monòleg; «L'esclau del vici», monòleg; «Sortint de l'ou», diàleg; «Toc d'oració», comèdia; «Els extrems de la vida», idilli en un acte; «La nit de Sant Joan», opereta en dos actes; «La cançó nova», sàinet en un acte; «La barca del mal temps», monòleg; «Els invencibles», diàleg; «L'alosa», comèdia en tres actes; «Les caramelles», opereta en un acte; «La formiga», monòleg; «Via Crucis», drama en tres actes; «La comedianta», drama en tres actes; «Les flors de maig», glosa en un acte; «L'escorçó», drama en tres actes; «Els conscients», drama en tres actes; «Fructidor», drama en quatre actes; «Foc-follet», quatre actes; «La Resclosa», drama en tres actes; «La mare eterna», tres actes (traduïda a l'espanyol i a l'italià); «El cor del poble», drama en tres actes; «Els vells», tres actes (trad. a l'espanyol i francès); «Les garses», tres actes (trad. espanyol i francès); «Gira-sol», comèdia en tres actes; «Joventut», un acte (trad. espanyol); «Els primers freds», tres actes; «En Joan dels miracles», tres actes; «La barca nova», tres actes; «Joan Barra», farsa en tres actes (no estrenada); «L'home de palla», quatre actes; «L'alegria del sol», un acte; «La noia maca», comèdia en tres actes; «Foc nou», drama en tres actes (traduït a l'espanyol); «Flors de cingle», poema dramàtic en tres actes; «Els emigrants», tragèdia en tres actes; «L'encís de la glòria», drama; «La senyora Marieta», comèdia; «La nostra parla», comèdia; «La fallera de l'amor», comèdia; «La llar apagada», tres actes (trad. espanyol); «Lladres», un acte (traduït a l'italià); «La reina del cor», «La formiga», «Flor tardana», «La festa del ocells», «La colla d'en Pep Mata», «Cendres d'amor», «Cor endins», «Perdons de plata», «Ofrenes», llibre de versos, i «La baldufa d'or», poema dramàtic en vers.

La pel·lícula d'una jornada tràgica

(d'un diari barceloní)

Dissabte, 6 d'octubre. La ciutat es desvetlla amb l'ànim oprimit per una penosa sensació de malestar. Després d'una jornada de vaga general, el nou dia arriba dens d'emocions, replè d'inquietuds.

Pels carrers, gairebé deserts, passen veloços nombrosos autos amb la bandera d'«Estat Català» els uns; amb el títol de «Aliança Obrera», els altres. Són els agents d'enllaç, els elements que dirigeixen el moviment de protesta.

Les tres de la tarda. Surt al carrer el Sometent. El Sometent i altres forces de xoc d'«Estat Català». La desfilada de paisans amb arma llarga dona al panorama ciutadà un matís més acusat de revolta popular. Hom veu fusells nous, llampants, magnífics. I armes velles, antiquades, brutes. En algunes el portafusell és un cordill. Dada curiosa: a les hosts d'«Estat Català» no els manquen cornetes, ni abanderats ni cantineres. Amb tot i que les dones no es

Una peça d'artilleria a la Plaça de la República

Companys sembla molt preocupat i dolorit. Surt la manifestació de la Plaça de Catalunya.

Mentrestant, a l'Hotel Colom estan reunits destacades personalitats de l'esquerrisme espanyol: Azaña, Martínez Barrio, Bello..., una reunió molt interessant, certament.

Dos quarts de set. Els periodistes són invitats a abandonar la Generalitat.

Les set. Les emissores de ràdio anuncien que a les vuit el senyor Companys parlarà al poble català des d'un balcó de la

anuncia que l'Exèrcit va a assaltar la Generalitat i Governació. Però —afegeix— no entraran, perquè les forces «regulars» del Govern de Catalunya es defensaran.

A la Plaça de la República els mossos d'esquadra fau una descàrrega contra un capità i diversos soldats que anaven a possessionar-se de la Generalitat.

Comença la lluita. Les tropes avancen cap a la Generalitat i la Conselleria de Governació tota el foc que hom els envia des

se. Després s'adreça a tota la Península i nega que el moviment de Catalunya sigui separatista. Per a esvair dubtes, crida «¡Viva España!»

Dos quarts de tres de la matinada del diumenge. Les tropes, preparades ja per a l'atac a fons, comencen a disparar novament. Resona el canó. Cauen diferents granades a Governació.

Les sis. Es hissada bandera blanca a la Generalitat i a l'Ajuntament, des d'on també tiren contra les forces.

Efectes del bombardeig al local del Cadci

Però a despit que la ciutat viu hores d'intensa inquietud i a l'ànim de tots els ciutadans apunta el pressentiment de successos tristos, l'ordre és complet. La vaga és unànime, però ordenada i tranquil·la. Els serveis de proveïment i d'higiene i sanitat funcionen normalment.

Les deu del matí. La Confederació aprofita el moment revolucionari per a obrir els seus Sindicats clausurats. I amb això comencen a complicar-se les coses. La policia, en anar a clausurar-los de nou, és rebuda a trets. Aldarulls als carrers de Guàrdia, Mercaders i Roser, i, naturalment, pels seus voltants. La gent corre espantada, presa de pànic. I el tiroteig s'intensifica i estén per amplis sectors de la ciutat.

Les dotze. El conseller de Governació ordena la mobilització del Sometent i de totes les forces armades de què disposen a Generalitat i l'Esquerra Republicana. Cal evitar —diu— que la F.A.I. desvirtuï el caràcter del moviment de protesta.

A la plaça de Catalunya s'emplacen unes metralladores i de Governació surten autos blindats per tal de recórrer la ciutat. Són detinguts nombrosos sindicalistes. Al Paral·lel, la policia captura dues dones que duïen bombes.

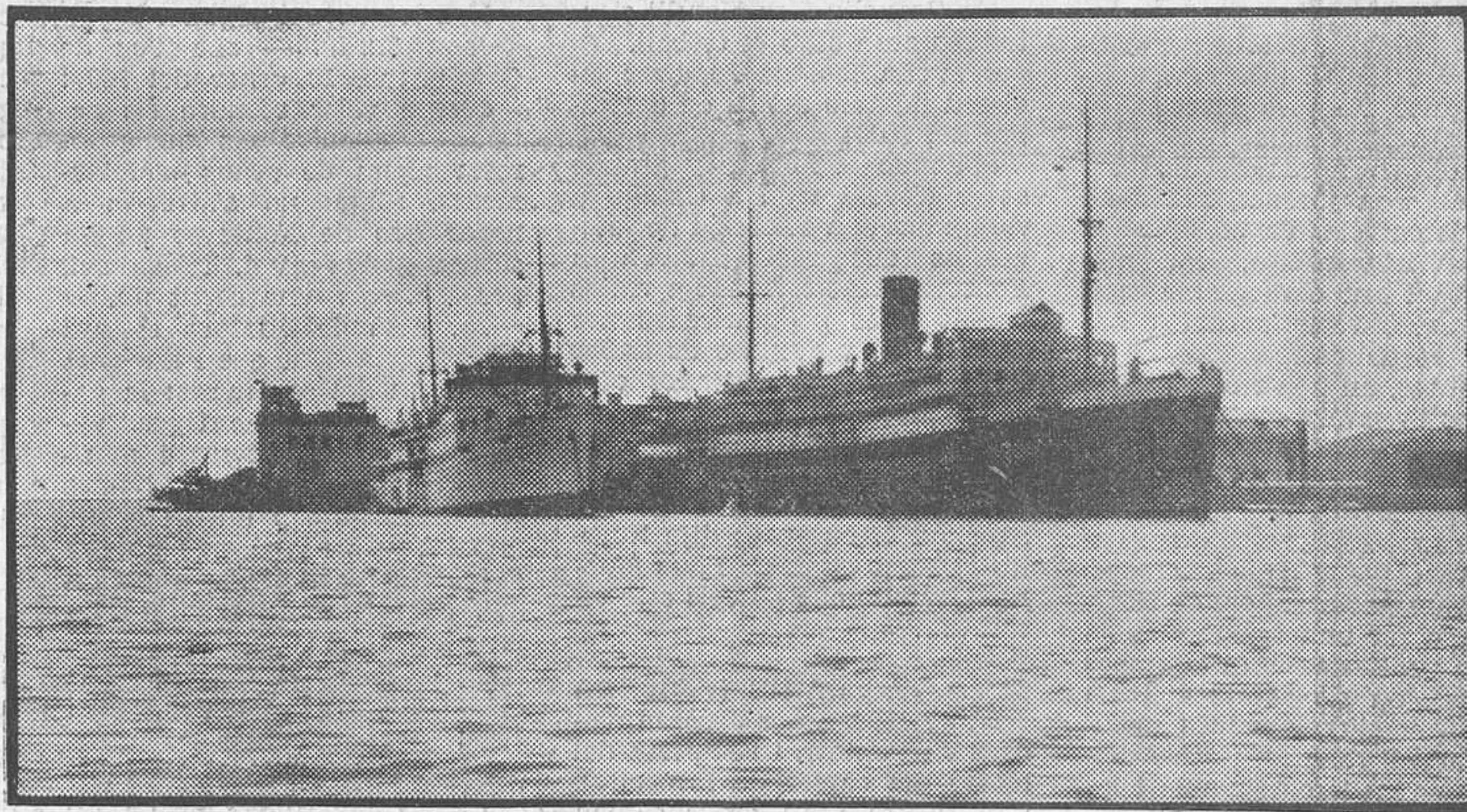
contenten totes de servir de cantineres. Algunes prefereixen el fusell a la cantimplora.

Les quatre. Les forces armades es concentren a la Plaça de la Universitat: Els elements de l'«Aliança Obrera» installeixen la seva caserna general a la Plaça de Santa Anna, a l'edifici que ocupà el Foment del Treball Nacional. Repartiment d'armes i lliurament de distintius amb les inicials de l'organització.

«Estat Català» comença les seves actuacions. Els seus primers actes seran per a eliminar tota ingerència en el moviment de la Confederació Nacional del Treball. Escorcolls domiciliaris i detencions. Nombrosos sindicalistes són capturats i portats a alguns teatres on «Estat Català» instal·la les seves casernes. Dencàs i Badia recorren aquestes casernes i a renguen els seus.

Dos quars de sis. Uns dos mil homes d'«Aliança Obrera» es traslladen, en formació militar, es traslladen de la Plaça de Santa Anna a la de Catalunya per tal d'anar, des d'allí, en manifestació, a la Plaça de la Generalitat.

Les sis. El senyor Companys abandona el Consell de la Generalitat, que està reunit en sessió permanent i s'adreça a la seva residència. El senyor

El vapor «Uruguay», habilitat per a presó, ancorat al moll de l'Aeronàutica

Generalitat. «Avui, dia 6 d'octubre del 1934», diuen els *speakers*.

Un quart de nou. Companys apareix en un balcó de la Generalitat. La multitud, que omple la Plaça de la República, esclata en una ovació. El Govern de la Generalitat declara, per boca del seu president, que trenca tota relació amb les actuals institucions republicanes. I, apagats els aplaudiments, segueix la declaració sensacional: queda proclamat l'Estat Català de la República Federal Espanyola.

Dos quarts de nou. L'Ajuntament és convocat urgentment.

Tres quarts d'onze. Surten les tropes a proclamar l'estat de guerra. A la Rambla de Santa Mònica és agredida una patrulla d'artilleria. Els soldats són tirotejats des dels balcons del «Cadci».

Les onze menys cinc minuts. Sona la primera canonada. Va adreçada contra el «Cadci».

Les onze. Des del micròfon instal·lat a la Conselleria de Governació el senyor Dencàs

dels terrats de les cases i des de les barricades aixecades en diversos carrers.

Entren en acció els canons, que escobren els carrers. La major part dels guàrdies d'assalt s'han passat a les forces de l'Exèrcit. Nombrosos homes d'«Estat Català» abandonen les armes, convençuts de la inutilitat dels seus esforços. Des d'aquest moment el moviment està vençut. Ja no plantaven cara als soldats només que uns pocs homes escampats per les teulades i amagats darrera dels arbres i de les barricades, i, a la Generalitat, els mossos d'esquadra.

Per ràdio, Dencàs incita a la rebel·lió els republicans, comunistes, i socialistes de tot Espanya i crida els organitzadors dels pobles propers a la capital per tal que acudin, amb armes, a defensar el Govern de Catalunya.

Dos quarts d'una. Dencàs anuncia que durant mitja hora l'Exèrcit ha intentat debades arribar al Palau de la Generalitat i que ha hagut de retirar-

Un quart de set. Es rendeixen també els defensors de l'edifici de Governació. Dencàs ha desaparegut.

Dos quarts de set. Les forces de l'Exèrcit entren a la Generalitat i a l'Ajuntament. Són detinguts el President de la Generalitat i el seu Govern, l'alcalde i nombrosos regidors.

Les set. Els avions de caça de la tercera Esquadra d'Aviació militar volen sobre la ciutat i llencen proclames al poble de Barcelona.

Dos quarts de vuit. El general Batet anuncia per ràdio la rendició dels rebels.

DAVANT LA TEMPORADA DE TEATRE CATALA

Un record a l'inimitable Lleó Fontova

UNA NOVA TEMPORADA

Va a ésser inaugurada —així ho suposem— una nova temporada de teatre català. Sense voler, en llegir les llistes de companyies que han estat fetes públiques, ens ha vingut a la memòria el record d'aquell actor inimitable que, amb Iscle Soler, el genial, donà tanta glòria a la nostra escena. I cerquem debades avui, com la venim cercant fa anys, la figura preeminent que empleni la nostra escena i li doni relleu i categoria...

Lleó Fontova va veure limitada la seva glòria per no voler abandonar mai l'escena catalana. Avui, actors mediocres, pensen, tot just assoleixen un xic d'anomenada, en deixar el nostre teatre per anar a la recerca de glòria i de pessetes. Fontova posà, la seva ànima en el floreament del teatre català. Quin actor i quina actriu li posa ara? I per això l'havem recordada ara la figura gloriosa de Fontova. Ell fou sincer i noble i no mercadejà amb l'art, amb el seu art. Les poques primeres figures que tenim podríem dir-ho així?

ELS PRIMERS PASOS DE FONTOVA

En Lleó Fontova Mareca, va néixer, a Barcelona, l'any 1838. De noi, va aprendre dibuix i pintura, i ja jovenet, s'aficionà a la fotografia. Va conrear la poesia humorística, la més adient al seu caràcter alegre, però aviat totes aquestes aficions varen ésser deixades, si no del tot, un bon tros, de recó, davant la seva dèria pel teatre.

En companyia d'altres joves amics, actuà en diferents teatres d'aficionats, fent aquell carinçol repertori castellà que llavors privava, i d'amagat dels seus pares, sota el nom de Fontseca, va fer una temporada, ja com a professional, al «Campos Elíceos», on els actors Gervasi Roca —el «graciós» més popular d'aquell temps— i Josep Sarrera, varen descobrir en ell les excel·lents qualitats d'actor que portava latents.

INGRESSA A L'ODEON

L'any 1862 va ingressar, com a galan jove, a la companyia dels esmentats actors, que treballava a l'Odeon, i no va trigar a donar-se a conèixer com a comediant de mèrit. Es per això que, l'any 1864, en anar-se'n a una altra companyia en Gervasi Roca, en Fontova va passar a ocupar el seu lloc amb el beneplàcit del públic.

Davant de l'èxit que assolien algunes peces d'en Vidal i Valenciano, Sales Vidal, Angelón i Pitarrà, es reuniren aquests actors i amb la cooperació de Conrad Roure i altres escriptors, llançaren la idea de restaurar el teatre català. La primera obra que aleshores es donà a l'escena amb aquest intent, fou «L'Esquella de la Torratxa», que en Fontova va posar en escena a l'Odeon l'any 1864.

L'any 1867, havent-se format empresa per a explotar el teatre català a Romea, en Fontova va entrar a la nova companyia, junt amb altres elements de l'Odeon. Però, abans, en la temporada d'estiu, havia estrenat,

al Prado Catalan, l'obra «Les ametlles d'Arenys», de l'Arnau.

LLEO FONTOVA I EL ROMEA

Lleó Fontova va fer, durant 23 anys seguits, les temporades oficials al Teatre Romea. Fora de temporada, a l'estiu del 1876, actuà al «Buen Retiro», portant, a la seva companyia, de galan a Rafael Ribas, acompanyant-lo Joan Bertran, Gregori Alentorn, Frederic Fuentes, Miquel Ribà, Rosa Cazorro, Enriqueta Echeñique, Angelina Moya i Miquel Pigran. Allí hi estrenà «El tamboriner», de Feliu i Codina i la comèdia de màgia, d'Arús, «La Ventafocs».

En Fontova, amb els seus companys de Romea, va fer conèixer el nostre teatre a Mallorca i a València, on fou rebut amb entusiasme.

UN JUDICI DE NOVELLI

Els actors forasters que actuaven a Barcelona, aprofitaven els dies lliures de funció per anar a Romea «a ver ese catalán que tan bien trabaja».

En Coquelin i en Novelli s'entusiasmaren amb el treball.

Deia «La Semana Popular», en el seu número del 28 de desembre del 1890:

«Cuando el famoso y grande actor Novelli vino a Cataluña, vió un día una colección de fotografías que representaban a Fontova caracterizando a varios de los tipos popularizados por su ingenio, y después de haber recorrido con asombrados ojos dicha colección, volvió a sus acompañantes y preguntóles: «¿Es español ese actor notabilísimo?» «Sí», contestaronle aquellos. Y entonces dijo Novelli: «¿Cómo es posible que ignore el mundo que poseéis este tesoro?»...

CANVI D'ESCENA

L'any 1890, no es posaren d'acord en Fontova i l'empresa del teatre del carrer de l'Hospital, i el nostre gran actor canvià d'escenari. Una empresa que actuava a Novetats, la d'en Salvador Mir, que tenia per director i assessor el gran Tutau, féu proposicions a en Fontova i aquest les acceptà. Amb ell, passaren a Novetats; Carme Parreño, Concepció Palà, Catarina Fontova (la seva filla petita), Bonaplata, Goula, Fuentes, Muns i Virgili.

UNES PARAULES PROFETIQUES

Potser motivat per l'excés de treball, la salut de Lleó Fontova va començar a ressentir-se. El cor li fallava molt sovint, posant en perill, aquesta dolença, la seva vida.

Per aquest motiu va haver d'imposar-se un xic de descans en la seva tasca. A Novetats va estrenar «Sogra i nora», d'en Piu i Soler, on hi féu un paper inferior a les seves facultats, per les causes expressades.

En Rusiñol va donar el seu primer fruit teatral; era el monòleg «L'home de l'orgue». Figurava aquest, un captaire que havia estat model de pintors i que, a les seves velleses, ha de tancar-se en un asil de pobres.

En Fontova comença el monòleg dient:

«Cavallers, sóc home mort. Mai més, mai més faré res de bo! Tinc la planeta ben tirada per a tots els dies que em queden de vida...»

Aquell va ésser el darrer dia de presentar-se a escena el gran artista. Un mes després, deixava d'existir.

«Cavallers, sóc home mort.» Amb aquestes paraules fatídiques prengué Fontova comiat del món.

L'ENTERRAMENT

L'enterrament de Lleó Fontova va efectuar-se el 29 de desembre del 1890.

A la casa mortuòria, carrer Nou de la Rambla, núm. 39, va congregat-s'hi tot el món artístic i cultural de Barcelona. En passar la comitiva pel Teatre Principal, on actuava la companyia de Ricard Valero, les artistes varen cobrir de flors el taüt que conduïa el cos del gran comediant. El mateix va fer-se en passar per davant de Novetats.

INDICIS SOBRE L'ART DE FONTOVA

Heu-vos en aci alguns:

Joan Sardà. — «La Veu de Catalunya», 18 gener del 1891: «Sense voler ofendre els actors vius, entre els quals en resta algun de grans mereixements, ningú no s'atrevirà a negar que de Fontoves no en surten gaires d'ací, i que aci, per ara, sols n'ha sortit un.

Per això de Fontova restarà sempre una cosa que respondrà a tothom del seu mèrit: la galeria fotogràfica de tipus. Veient tots aquells tipus i esbrinant que tots aquells homes tan diferents són un sol home, no hi haurà ningú, que no tingui instint artístic, que no digui, com Novelli: «aquí hi ha un gran actor».

Bonaventura Bassegoda. — «La Renaixença», 1 de gener del 1891:

«Hom l'ha comparat a Coquelin, però, o molt ens enganyem o es pot afirmar que valia més que ell. Coquelin és fill del Teatre Francès, educat a les seves aules, Fontova fou fill d'ell mateix i ell havia donat vida —perquè no dir-ho?—, vida exuberant al teatre de la nostra terra.»

Frederic Soler (Serapi Pitarrà). — «La Il·lustració Catalana», 31 de gener del 1891:

«Mai no s'havia vist que el fingiment artístic fins a tal punt arribés a confondre's amb la realitat. Allò era el naturalisme, el realisme en la seva més formosa acceptació. Era la naturalesa ingènita, però poètica. Era floresta del bosc; però no la repulsiu i antipàtica, sinó l'olorosa i bella. Era la flor del romani, que l'abella prefereix a l'escardot, encara que sigui també flor. I d'aquest art, d'aquesta bellesa, d'aquest prodigi, Fontova en fou l'introduïdor al Teatre Català.»

Josep Ixart. — Fragment d'un discurs seu llegit en la vetllada necrològica de la Lliga de Catalunya, el 15 de gener del 1891:

«Els periòdics —escrivia jo prevenint-me— hauran estat unànimes a declarar irreparable

la pèrdua de Fontova. Aquest adjectiu d'irreparable s'hauria de netejar, de brunyir, de restaurar, sols per aquest cas. Perquè mai no s'haurà usat amb tanta sinceritat, mai no s'haurà aplicat menys convencionalment...»

D'ací aquella sèrie de tipus que, fotografiats després, han format una col·lecció interessant i veritablement artística. Mireu com en ella l'actor no s'assembla mai a ell mateix. Cada tipus un home diferent, i en cap d'ells no hi veureu Fontova.»

J. Roca i Roca. — «La Vanguardia», 4 de gener del 1841: «Fontova todo se lo debía a sí mismo. Ni tuvo maestros, ni frecuentó conservatorios. Jamás tomó de nadie, jamás imitó a ningún artista. Todo en él fué espontáneo y personal; todo hijo de su maravilloso talento, de su observación, puestas al servicio de su voluntad. En la creación de un sin fin de tipos, a cual más diverso, puso siempre todo su ser: la figura, el rostro, la voz, la mímica, la riqueza de detalles verdaderamente inagotable, y siempre el hombre desapareciendo encarnado en la creación.»

L'ART INIMITABLE DE FONTOVA

Amb l'aparició de Fontova al teatre de la terra, desconegut aleshores, s'inicia la seva rellevant pujança; amb la mort d'ell, la seva accelerada decadència, com a model i com a exemple d'art puríssim.

Es cert que el nostre teatre, un cop allunyada d'ell per sempre més la gran figura de Fontova, ve a enriquir-se poderosament i en constant evolució de perfeccionament amb el valuós aportament dels seus eminents comedidors; però val a dir que aleshores li mancaren els comedians conscients que poguessin animar artísticament les produccions literàries formalitzadores, en el transcurs d'aquelles quatre dècades de la nostra literatura teatral, i donessin vida moral i física a tots llurs personatges.

Ah! si Fontova hagués trobat en el seu camí d'artista la bona companyonia d'un Guimerà, del qual no pogué representar res; d'un Rusiñol, del qual va estrenar solament la primera producció teatral, «L'home de l'orgue»; d'un Iglésies, d'un Gual, d'un Artís, d'un Segarra i de tants altres magnífics escriptors de l'època present! Què no hauria pogut donar-los, ultra ja donat, de bell i de grandíol!

La inimitable figura del comediant, mort ja fa quarantadós anys, no ha tingut substitut encara, ni com a expressió psicològica de la ficció teatral, ni en la seva virtualitat autònoma, ni tampoc en el seu notabilíssim, inigualable mestratge de la caracterització dels tipus per ell creats. El «maquillatge» fou per a ell la cosa més rellevant i més simple a la vegada. Amb poca cosa es desfigurava de tal manera la seva fesomia, s'enmotllava de tal faís a la persona que volia retratar, que es feia impossible judicar si la còpia era millor que l'original.

Per això el pulcre Gual, en parlar de Fontova en una crònica inserida a «La Prensa», de Buenos Aires, ens diu quelcom de plaent en «El actor que se incorpora al personaje, i tot dient-ho, gairebé per reflex, ens conta gran part de les meravelles dutes a cap per l'inimitable artista.

EL REPERTORI

El repertori de Lleó Fontova comprenia tot el teatre català. En cada obra tenia un paper del qual feia una creació, i es que ningú com ell no ha sabut donar vida i relleu als perso-

natges, per grisos que, de vegades, sortissin de la ploma de l'autor.

Recordem, entre les seves creacions, «El contramestre», de Pitarrà, on feia el difícil paper de Fofegat i «Les eures del mas», el paper de Llàtzer de la qual era una de les seves més grans creacions; «De mort a vida», de Riera i Bertran, en el qual feia el paper de Pepet, «Les joies de la Roser», on encarnava l'avi Bernat com ningú més no ho ha fet; «Els jocs dels disbarats», «Les pubilles i els hereus», «Cura de moro», «Sota terra», «L'apotecari d'Olot», «La pagesa d'Eivissa», «El puk», «La banda de bastardia», «Les francesilles»...

FONTOVA, AUTOR

també, autor dramàtic i escriptor per al nostre teatre les obres:

«La raó del pont de Lleida», «La casa d'en Garlanda», «La por guarda la vinya», «L'últim graó», «505», «La gran diada», «Un tarit tarot», «Entre la dona i el sabre»...

COLOFO

A la memòria de Lleó Fontova s'aixeca, al Parc de Barcelona, un monument allegòric amb el seu bust.

Posseïa les creus d'Isabel la Catòlica i de la Creu Roja.

Era home de gran cultura i tracte esquisit, del qual pot ben dir-se allò que «no tenia enemics»...

Avui, a punt d'inaugurar-se la nova temporada de teatre català, ens plau dedicar aquest record al gran actor que va apuntalar-lo tan fermament en els seus primers passos.

Enguany, els tenoris seran, als teatres de Barcelona, de menor quantia. Seran uns tenoris casolans, d'estar per casa, tristos i ensopits, de sala i alcova. Ni «gallardos» ni «calaveras». Tot el més, balladors de la «Bohemia»...

Us els imagineu els tenoris d'enguany? Faran el «corrido» sense il·lusió, com si complissin un deure. Recitaran els versos carrinçols per a sortir del pas. La «Doña Inés» serà molsuda i bigotuda. El «Ciutti» no farà riure ni les senyores que només van un cop a l'any al teatre. I l'àngel de amor passarà desapercebut, ofegat pel soroll de la ràdio. Pobre Tenori! Qui t'ha vist i et veu!

***

Han tornat de Madrid en Pius Davi i la seva muller, l'actriu Maria Vila. Sortosament, no és pas probable que els veiem fer teatre català. Es dedicaran, segons diuen, al «dulce bolo». Pobres pagesos!

—Ha estat ajornada la inauguració de la temporada de teatre català al Poli. Mentrestant, segueixen els assaigs.

—Marc Redondo segueix essent el cantant emmascarat. Però tothom el coneix.

—En Santpere està preparant un nou tenori musical amb música de Torrents. I per a després, té una comèdia sonora d'en Roure, que diu l'autor que serà un èxit.

—No voldríem passar els maldecaps que passa en Sugranyes per fer venir números de l'estranger en les presents circumstàncies.

—Poal Aragall prepara una altra obra a correuita.

DEL TEMPS

Els bandolers moderns

Quan veiérem les primeres pel·lícules de tota una sèrie dita policíaca, que ens ha estat donada a la bona de Déu i a tot-hora, vàrem creure que tot plegat no seria més que una rauxa de les que tenen les cases productores, ben sovint, quan un film d'un tema determinat obté un cert èxit. Llavors n'hi ha tota una producció copiosíssima que parvera el bon aficionat.

Repetit, doncs, el tema, i variat l'aspecte fins a l'infinit, hem vist tota mena de robatoris, de fraudulències, d'atracaments, de segrestaments, passant pel tràfic de blanques i el de licors i estupefaents, enmig de les més extraordinàries aventures i dels trucs més enginyosos. Hem vist les famoses fetes del no menys famós Arsène Lupin, que resulta, ben mirat, un infeliç al costat del llest Stavisky, que no s'accontenta amb uns centenars de milers de francs, sinó que opera tranquil·lament amb centenars de milions, amb un aplom que esgarrifa i atueix. I hem vist totes les misèries de què s'aguanten els qui viuen al marge de la llei i tots els trucs i mitjans de què es valen per a esquivar els perills de caure a mans de la Justícia.

I ens ho hem mirat pasivament, sense sentir la necessitat de pensar que tot allò que ens és solament com a espectacle era la teoria d'una nova Era que començava a posar-se en pràctica. No creiem factible el to fulletonesc que emprava la visió cinemàtica, i amb tot no era sols la inventiva dels directores de films. Ha resultat que no tot fos el fruit de la imaginació tal, sinó únicament fruit de l'experiència.

De «gangsters», de gent simpàtica i pocavergonyosa, n'hi ha pertot arreu. Era cert. O sinó només cal veure els diferents països d'Europa i Amèrica, on són molt pocs els que no hagin tingut el seu Stavisky, Oustric, Kreuger, i, finalment, el dissortat financer Insull, que, vell i tot, encara no es volia deixar agafar i féu córrer la policia del seu país per terres estrangeres, d'ací d'allà, com un nou pirata o corsari, corrent i bregant per les aigües jurisdiccionals de Grècia, on s'havia acollit.

Són, en veritat, els bandolers —o aventurers, si voleu— avui com sempre. Tal com han estat en tots els segles, des que el món és món. S'han canviat els noms i ja no es diuen bandolers s'han variat els procediments, àdhuc s'ha renovat l'esperit subtil dels iniciats; però el fons segueix essent el mateix. La lleida ambició del diner, l'afany del luxe i del plaer, que tanta gent ha perdut, encara

és el mòbil pel qual sacrifiquen el que precisament és el més bell del món. La Pau, la Tranquil·litat, la serenitat augusta de la consciència recta que sap que no ha de tèmper res ni ningú; és a dir, l'eix perfecte de la Vida.

El bandoler modern ja no asalta el vianant que va confiat per un camí. No li cal. Avui de bandolers se'n troben a tot arreu. No s'ha d'anar als camins, ni tan sols moure's de casa. Es sense per d'equivocar-se que es pot assegurar que de bandolers us en vénen o poden venir a visitar tots els dies a casa vostra.

No usen cap vestit especial que els faci remarcar, ni acostumen a tenir l'aspecte ferotge. En general, no es diferencien en absolut dels altres mortals, i tant ers pot resultar bandoler —modernament, atracador— el senyor que trobem en tombar la cantonada com el jove elegant i obsequiós que ens convida a ballar.

No; no és el nom ni la presència el que fa una classe; és el temperament. I els bandolers moderns, que ho saben, procuren tenir-ho en compte. Tracten amb tothom, vesteixen com tothom, viuen com tothom, i, com tothom, han elegit un ofici per a guanyar-se la vida. I l'exerceixen, la qual cosa és el pitjor que se'ls podia ocórrer.

Tot això, pel que fa referència al bandolerisme internacional. Quant al local, es pot dir que avui ja no existeix. Aquest és un ofici que, com tots, s'ha estandaritzat, i poc pot distingir-se el professional d'Amèrica del d'Europa, ni aquest del de Barcelona. El bandoler típic, pròpiament dit bandoler, el de la manta i el trabuc —avui escopeta—, no fa gaire va acabar-se el darrer. Per les terres andaluses encara hi ha hagut algun cas esporàdic d'aquest bandolerisme de tradició. Però s'acaben. Avui no dona prou, el camp. Ho havem sentit dir als mateixos camperols. Ves, doncs, si ha d'ésser productiu per a un bandoler.

Prefereixen la ciutat, on hi ha més camp per córrer —oh!, les paradoxes!— i més facilitat per a obrar d'una manera més ràpida i eficaç.

I per això surten banquers i especuladors, i grans companyies, i emissions de papers mullats en la quasi totalitat dels casos, que fan la felicitat dels moderns bandolers i la retallada d'alles dels illusos que tenen el suficient capital i prou bona fe per a deixar-se pescar.

El bandolerisme, per modern que sigui i per més que es vesteixi amb robes de colors brillants, sempre serà bandolerisme.

F. CASANOVAS

Terapèutica moderna

(Apunts d'un metge psicòleg)

Cas núm. 1. — Senyoreta R: 35 anys. Tristesia, malestar, aprensió, devoció extremada, del·lunus injustificats.

Rp.—Un marit.

Cas núm. 2. — Senyora X: 28 anys. Atacs de nervis, mal humor constant, pèrdua de l'apetit, hostilitat incomprendible envers l'espòs.

Rp.—Un collar de perles legítimes, igual al de la senyora O.

Cas núm. 3. — Senyor B: 50 anys. Debilitat general; pèrdua de la memòria, fins al punt de no recordar que té esposa i filles i passar dos dies sense anar

a la casa; intranquil·litat; temor.

Rp.—Una permanència de sis mesos al camp, en un lloc allunyat per complet de dactilògrafes, venedores i tanguistes.

Cas núm. 4. — Senyor Y: 25 anys. Avorriments; neurastènia; incapacitat de moviments; idees de suïcidi.

Rp.—Un lloc de peó cava-dor en alguna de les finques del seu pare.

Cas núm. 5. — Senyoreta P: 16 anys. Desigs de plorar; angoixa; sensibilitat extrema; desmesurada afició als gats, als quals besa amb entusiasme.

Rp.—Un promès afectuós.

DR. SENSAT

CINEMA

SYLVIA SIDNEY

Una de les més intel·ligents artistes del llenç nord-americà (Foto Paramount)

Les obres cabdals del nostre teatre són molt sollicitades per a ésser traslladades al cinema. Ara sembla que li ha tocat el torn a la immortal «Terra baixa».

L'actriu alemanya Leni Reinsfenskal, ha estat a Catalunya per tal d'estudiar l'ambient de l'obra guimeraniana, ja que ella serà la protagonista de la pel·lícula en la seva versió alemanya.

— Hom diu, aquests dies, que un conegut actor del teatre català, que fins ara havia dit epidèmies del cinema, al qual negava tota categoria artística, ha claudicat i està escripturat per a fer una pel·lícula policíaca.

No cregueu, per això, que el nostre popular còmic se'n vagi a Hollywood... No es mourà dels volts de Montjuïc.

— Fixeu-vos-hi bé. En totes les pel·lícules truculents, el traïdor és el secretari.

— En Tor Desheures creu que, malgrat el que diuen, té unes grans aptituds per a fer cinema. I ha proposat a una persona de diner que financii la filmació de «La mà de mico...».

— En les pel·lícules policíacques, els espies s'amaguen sem-

pre al bagul que va lligat al darrera de l'automòbil...

— Què ho farà que al Fèmina no hi ha manera que s'ompli? No manca qui dona la culpa d'aquest fet a un senyor que diuen que duu no sabem què a les sabates...

— Un advertiment. En les pel·lícules en les quals hi ha una herència de per mig, caldrà maliciar-se del tutor de la noia rossa...

— Es més difícil trobar una pel·lícula amb solta que veure una estrena, amb èxit, al Capitòl.

— No falla mai. Els policies arriben sempre en el moment que l'assassí salta per la finestra.

— Quan al Fantàsiu us anunciïn un film picaresc, penseu que ha quedat més de mitja cinta en mans de la censura.

— Eric Von Stroheim, aquell alemany que ho fa tan bé i ho fa tan malament, ara torna a produir. Anuncia una adaptació (?) d'un conte d'Edgar Poé que el titula «El crim del doctor Crespi».

— «Oro» és un bon film. La producció artificial del preuat

El collar

(Tragedia en 4 actes)

Acte I

De manera, doctor Gatoses, que us quedeu aquest collar de perles?

—Sí, senyor... El penjant 's el que no em resulta. Jo el voldria amb robins.

—Això raí! Us el puc canviar. Demà el tindreu enllestit.

—Sense falta, eh?

—No passeu ànsia. Manaré que us l'enllesteixin amb urgència.

—Bé. Però no em rebaixeu res dels cinc-cents duros?

—Impossible! Són perles del millor Orient... Us asseguro que hi perdo diners...

Acte II

—Si sabessis, Lulú, quina sorpresa et preparo!

—Sí? Què és? Què és?...?

—Un collar de perles amb penjant de robins que val cinc-cents duros.

—Ai! Com t'estimo!

—Demà, quan acabi la feina, te'l portaré.

—Si ho sabia la teva esposa!

Acte III

—Caram, senyora! Potser que passàveu angúnia, oi? Precisament ahir vingué el vostre espòs, l'amable doctor Gatoses, i no se n'endugué el collar perquè volia posar-li un altre penjant amb robins... Doncs ja es enllestit, de manera que odri emportar-vos-el... Vegeu quin orient, quina meravella! Es regalat, completament regalat, ja que val molt més de cinc-cents duros. Que el pugueu lluir amb bona salut, senyora... sempre a les vostres ordres... Saludeu el doctor.

Acte IV

El doctor Gatoses (Per telèfon). — Joieria Patau?... Sí; doctor Gatoses. Com dieu? Què? Que el collar ja ha estat lliurat? A la meua esposa? ...!!! ...?? ...!!! ...???

Fins ací podem arribar

Fritz conta les seves aventures a Otto.

—Un dia vaig a caçar, veig una perdiu, apunto, tiro, pum! i la porto a casa embolicada amb un diari.

Ja, ja, ja!

—Un altre dia, surto també amb l'escopeta, apunto una llebre, pum!, pum!, i la porto a casa embolicada amb un diari.

—Ja, ja!

—Alguns dies després, torno a sortir amb l'escopeta, apunto un cervol, pum!, pum!, i el porto a casa embolicat amb un diari.

—Ja!

—Un mes més tard, vaig a l'Àfrica, surto amb l'escopeta, veig un elefant...

En arribar ací, Otto diu:

—Mira, Fritz: tu apunta a l'elefant i mata'l, però si te l'emportes a casa embolicat amb un diari, et trenco el cap amb aquest garrot.

metall és el tema del mateix. Només hi trobem un excés de llamps i trons...

— Si voleu veure un melodrama complicat i atabalador, en el qual la innocència és perseguida i a la fi triomfen els bons, aneu a l'Urquinaona. Hi patireu de valent.

— El Club Cinaes organitza... un festival de natació. Coses més estranyes es veuen en aquest món...

— «Una setmana de felicitat...» és el nom d'un film que engipona Ibèrica Film i en el qual Tony d'Algy i Raquel Rodrigo hi lluiran de debò. Preparem-nos.

«E PUR SI MUOVE»

La sentència contra Galileus

L'església ha estat sempre enemiga de la veritat. Quan la veritat ha volgut aixecar la seva testa en tots els temps, l'església catòlica, que s'ha nodrit de la ignorància, ha procurat abatrela, emprant tots els mitjans.

Donem, avui, als nostres lectors, el text de la famosa sentència contra l'immortal Galileu, dictada per la Inquisició encarnació de la ignorància i el fanatisme.

Diu així:

«Essent tu, Galileu, fill del difunt Vicenç Galileu, florentí, de 70 anys d'edat actualment el que fou denunciat en 1615 a aquest Sant Ofici:

Que tens per veritable la falsa doctrina ensenyada per molts que el Sol sigui el centre del món i immòbil, i que la Terra es mogui també amb moviment diürn:

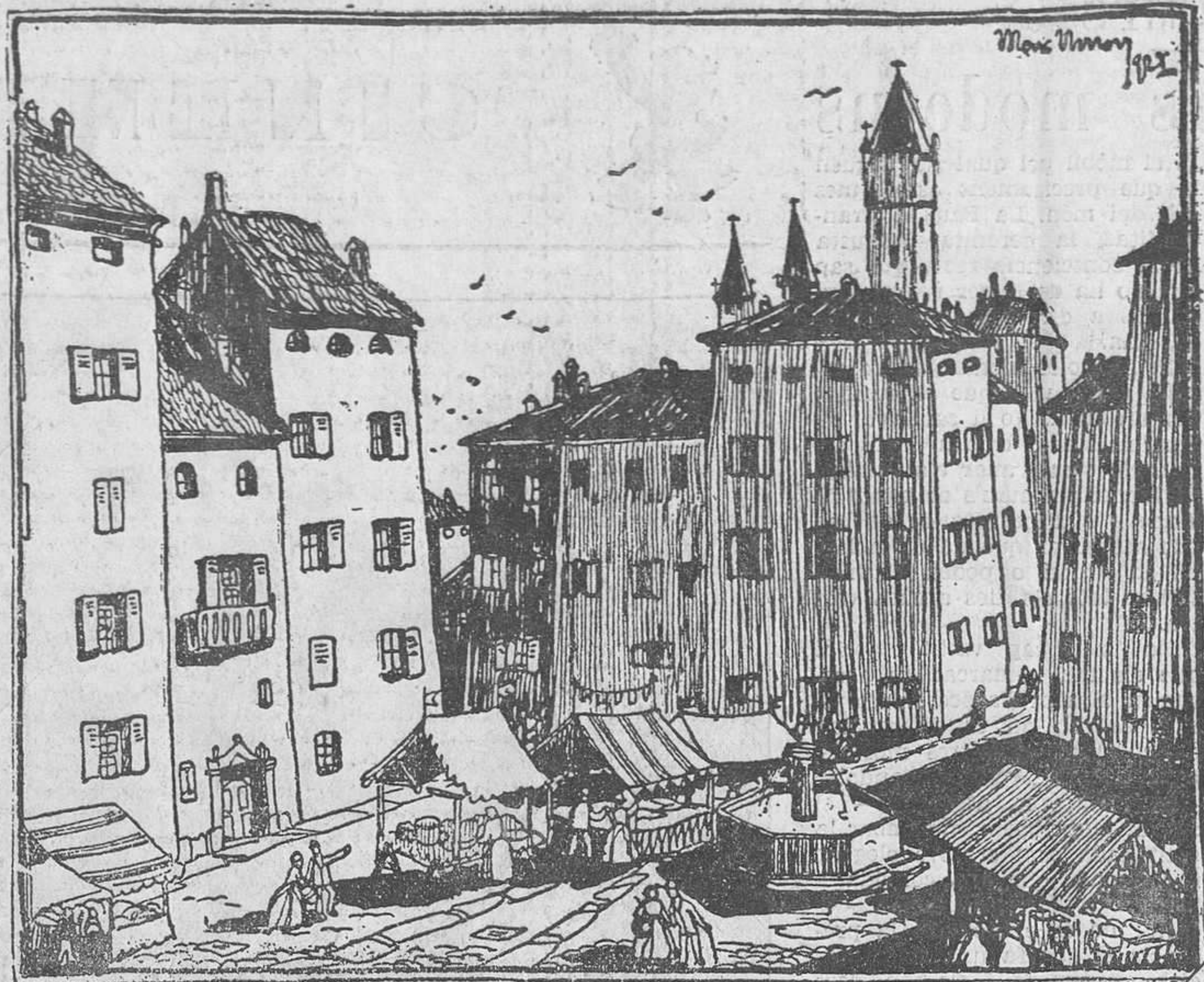
Que tenies alguns deixebles als quals ensenyaves la mateixa doctrina:

Que sobre ella has tingut correspondència amb alguns matemàtics d'Alemanya:

Que has fet imprimir cartes titulades *De las manchas solares*, en les quals desenrotlles la mateixa doctrina com a veritable:

I que a les objeccions que aleshores se't feien preses de la Sagrada Escripura, responies comentant la dita Escripura d'acord amb el teu sentit; i successivament es presentà còpia d'un escrit en forma de carta, que es deia que estava escrita per tu a un deixeble teu, en la qual, seguint la proposició de Copèrnic es contenen diverses proposicions contra el veritable sentit i autoritat de la Sagrada Escripura.

Volent aquest Sant Tribunal prevenir el desordre i el dany que d'aquí pot seguir-se i créixer en perjudici de la Santa Fe; d'ordre de Nostre Senyor i dels eminentíssims senyors Cardenals d'aquesta suprema i universal Inquisició, foren, pels qualificadors Teòlegs, qualificades les

La vella plaça del mercat

(Dibuix de Hessings.)

dues proposicions de l'estabilitat del Sol i del moviment de la Terra, així és:

Que el Sol sigui centre del món i immòbil, de moviment local, és proposició absurda i falsa en filosofia i «formalment» herètica, per ésser expressament contrària a la Santa Escripura. Que la terra no sigui el centre del món immòbil, sinó que es mogui també amb moviment diürn, és igualment proposició absurda i falsa en filosofia i considerada en teologia «adminus» errònea en Fe:

Perquè aquest greu i pernicios error teu i transgressió no quedés completament impune, i siguis més caute en el successiu, i serveixi d'exemple als altres perquè s'abstinguin de delictes sem-

plants, ordenem que per edicte públic es prohibeixi el *Libro de los Diálogos* de Galileu Galilei; i et condemnem a la presó formal d'aquest Sant Ofici pel temps que ens plagui i al nostre arbitri; i per penitència saludable t'imposem que durant tres anys diguis una vegada per setmana els set salms penitenciaris reservant-nos la facultat de moderar, canviar o alçar tota o part de la dita pena i penitència.»

El que hi ha de certes coses

De l'anell de brillants, present del nuvi. — Compte del joier, cartes amenaçadores, pagaré, procurador, tribunals.

De la immensa fortuna del milionari. — Llàgrimes, infàmies, un suïcidi, picardies, documents falsos, explotació d'infelços, audàcia, cinisme, complicitat.

De la glòria de l'autor. — Covardia, submissió, adulació, astúcia, mal companyerisme, falsa modestia, amistat influent, domini de la «réclame», furt d'idees.

Del «gran amor» d'una dona. — Temor a la misèria, peresa, comoditat, vanitat, afany de fer mal, enveges, malignitats.

El doctor Albiñana, poeta...

Llegiu:

«Hoy que el populacho ofrece, con sentimientos de esclavo, el pendón de Alfonso octavo al pendón de Alfonso trece, el corazón se estremece de entusiasmo popular y, ante tu trono real, con un fúnebre responso te felicitan, Alfonso, los diez mil muertos de Anual.»

Aquesta poesia fou llegida pel doctor Albiñana durant un banquet que es celebrà en l'abril del 1923, al Círcol Espanyol de Mèxic, al qual acte assistiren, entre altres coneguts compatriotes, els escriptors Eduardo Zamacois i Joaquín Belda, ex-director i fundador de «Espania Nueva», de Mèxic, periòdic degà de la Premsa republicana espa-

Una cosa o l'altre

Uns turistes visitaven un petit port de pescadors, i desitjant conèixer el mariner més valent de la localitat, els fou presentat un vellet que comptava 80 anys i contava unes històries esgarrioses sobre els seus viatges marítims.

Moments després de la presentació el terrible llop de mar començà, a instàncies dels turistes, a explicar una de les seves famoses aventures.

—El fet va ocórrer a les costes d'Àustràlia. Feia una calor que no es podia aguantar. Se'm va ocórrer prendre un bany i a tal efecte em vaig llançar a l'aigua completament nu. Acabava de submergir-me, quan em vaig trobar cara amb un esfreidor tauró. Però jo no vaig perdre gens la serenitat. Em trec un ganivet i... zas!, li clavo sis vegades a la panxa...

—Escolteu —va fer un de l'auditori—. Si anàveu del tot nu, d'on redimoni vàreu treure el ganivet?

—De mar, després de pensar-s'ho una estona, contestà, un xic amoscat:

—Però, escolteu... Què és el que volieu, una aventura o una discussió?

CONTE AMARG

Llagosta amb maionesa

Samuel, arruïnada, havia aconseguit, després de grans esforços, que el seu amic Isaac, acabat comerciant, li prestés cent pessetes, compadit per la pintura que de la seva situació li havia fet, tot recarregant-la de tons negres. En el mateix dia el seu afavoridor el troba assegut en un restaurant davant un suculent plat de llagosta amb maionesa i li diu, sorprès:

—Com ha anat, això? Em demaneu un préstec per a alleu-

jar la vostra situació i ara us trobo menjant llagosta amb maionesa? Per a això necessitàveu els meus diners?

—No us comprenc —respongué Samuel, tot tranquil—. Si no tinc diners no puc menjar llagosta amb maionesa; ara que tinc diners no puc menjar llagosta amb maionesa. Aleshores, quan podré menjar llagosta amb maionesa?

Amb quina atenció mira, pobreta! Veurà... Es el primer llinxament que veul

(D'un diari nordamericà.)

«Arriba el peix, i els pobres que d'ell viuen venent-lo per portals i cantonades, els coves plens d'argent, bellugadissos, es disputen, per tal de d'ú el pa a casa... Finida la jornada esgotadora uns cèntims són profit de la mateixa. Les barques ja són lluny. I cal tornar-hi com ahir, com demà, com cada dia...»

(De «Platjes», de Rolland Thuir.)